

Pinkstergebazel

Gedurende de Pinksterdagen waren een aantal Duitsche jongens en meisjes, behorende tot de Unierte Kirche in Bochum-Weitmar, onder leiding van hun predikant als gasten van het synodale jeugdverband te Overschie. Op den eersten Pinksterdag waren ze onder het gehoor van Ds W. Meister. Deze schrijft over de ontmoeting in Kerknieuws o.m.: „De sobere liturgie, de voor hun ooren zoo lange preek, het massale rhythmische gemeentegelied, alles was nieuw en onwennig, maar ook aan hen is het Woord Gods bediend, zij het dan in 'n vreemde taal. Maar voor den Heiligen Geest is op den Pinksterdag een vreemde taal geen belemmering om Zijn werk te doen”.

Men is geneigd te vragen: en als die Duitsche jongens en meisjes nu eens een week vóór of op den Zondag ná Pinksteren in Overschie waren geweest, zou het Nederlandsch van Ds Meister dan voor den Heiligen Geest wel een belemmering zijn geweest om aan die Duitschers Zijn werk te doen? Of heeft zich — uitgerekend op Zondag 4 Juni 1950 — het talenwonder in de kerk van Overschie herhaald, niet als spreekwonder dan — Ds Meister sprak in een voor die hoorders vreemde taal! — maar als gehoorwonder?

Intusschen: wij gelooven van Ds Meister's stichtelijke „Pinkster“-tiraaden niets.

Primo gelooven wij er niets van, dat op dien Zondag aan de Duitsche hoorders van Ds Meister het Woord Gods bediend is. Dát ware slechts het geval als Ds Meister dien Zondag aan die Duitschers in hun eigen taal waarin zij geboren zijn de groote werken Gods had verkondigd. Want — secundo — we gelooven, dat een den hoorders van de prediking vreemde taal alle dagen voor den Heiligen Geest een verandering is om aan hen Zijn werk te doen. En dat Hij juist daarom op den eenigen Pinksterdag, dien Christus' Kerk beleefde, deze hindernis wegnam. En dat Hij haar wil weggenomen hebben door predikers van het evangelie in Overschie en op Soemba, opdat de menschen in Overschie en op Soemba in hun eigen taal de groote werken Gods hooren.

Het geloof is immers uit het gehoor?

Als Ds Meister deze regelen onder oogen krijgt, zal hij ons mogelijk zeggen: „Ik weet het ook wel, zwijg gij stil!”

Maar we veroorloven ons te vragen: Indien gij het wel weet, waarom schrijft ge dan dus krom? Want wat ge schrijft is „Pinkster“-gebazel en anders niet. „Pinkster“-stichtelijkheid, gevaarlijk voor wie ze onbegrepen slijkt en bepaald ontstichtend voor wie ze serieus neemt.

D. E. C.

mystiek lichaam van Christus en een mystiek lichaam van den Satan. Dat beteekent dus: die afvalligen hebben bij Augustinus nooit hun staat „afgetrokken” van Christus' lichaam. Ze hebben er hem niet van geabstraheerd (logisch), noch, reëel, hem ervan gedivelleerd (afgescheurd). Want die staat der ongeloovigen heeft nooit-van-zijn-leven vast-gezet aan Christus' lichaam. Het is een tegenstaat, een tegen-burcht, een tegen-organisatie. Het is Babel; en Babel is niet een abstract Jeruzalem, noch een links-gericht Jeruzalem. Het is Babel door Woordverwerping over HEEL de linie.

Voor me zelf geloof ik, dat Augustinus in den onderbouw van deze constructie ettelijke fouten maakt. We doen geen enkele moeite hem naar ons toe te trekken en van Dooyeweerd af te trekken.

Wel gelooven we, dat Augustinus moet gelezen worden op bijbelsche manier.

Als Paulus spreekt van vleeschelijk, wereldlijk, aardisch, psychisch, dan moet men altijd bedenken, dat hij daarmee niet bedoelt vleesch, wereld, aarde, ziel als schepelen Gods te verdoemen, doch dat hij met deze woorden op het oog heeft zulk een bestaan en werken, dat zich — met verwerping van de maatstaven die van Gods Geest in het Woord gegeven zijn — laat gaan naar den THANS NA DEN VAL IN ONS HEERSCHENDEN BOOZEN WIL in vleesch, wereld, aarde, ziel. Zoo bedoelt Augustinus het ook met zijn „aardschen” staat. Hij wil niet ontkennen, dat het paradijs op aarde geweest is, noch dat het er ooit weer komt. Hij bedoelt alleen maar, dat vele menschen, de afvalligen, de aarde losmaken van Hem, die in den hemel woont en vandaar ons wil regeren. Maar dat bewijst alleen maar, dat hij het woord „transcendent”, zooals het bij Dooyeweerd gebruikt wordt, niet zou hanteeren op gelijke manier. Zie De Gen. ad litt. XI, 20; de Cat. Bud. XIX, 31 en XX, 36; XXI, 37; De Civ. Dei XIX, 17. En het geeft Dooyeweerd misschien te denken, dat Augustinus op dit punt, waarin Dooyeweerd hem nog niet scheef ziet gaan, (ik wel), de „civitas terrena” ziet gekenmerkt daardoor dat deze niet leeft uit het geloof, wat de hemelsche staat wel doet; terwijl Dooyeweerd (III, 453) zijn best doet, aannemelijk te maken, dat de door hem (ik geloof: ten onrechte zóó) gequalificeerde verabsolutee-

verborgen, voor ons onzichtbare, ontastbare) factoren werkzaam zouden zijn. Die zijn er ongetwijfeld. En ze zijn andersoortig, vergeleken met de factoren, die een staats- of stads-gemeenschap (-community) componeren. Vaderlandsliefde is wat anders dan liefde tot God, geloof in Jezus Christus, bukken voor het Woord. Maar als, hetzij de ééne, hetzij de andere factorencombinatie een „lichaam”, een „verband”, een „rijk”, een „community” sticht, dan komt het erop aan, dat men dat VERBAND neemt als iets, dat in den tijd gelegd is en zichtbaar is, dat organisatievormen aanneemt, en deze ook zelf weer in haar eigenaardigen vorm en in de haar typeerende kracht bepaalt. Ook achter het staatsverband liggen onzichtbare factoren: maar het gaat toch daarom nog niet aan, het staatsverband mystiek te noemen. Of daar een mystiek „lichaam” achter te stellen, dat in een staatsinstituut tot „openbaring” komt. Christus' Koningschap nu is wel andersoortig dan dat van een of ander zichtbaar staatshoofd; doch het tijdelijk onzichtbaar zijn van Christus voor onze oogen (in den hemel is Hij heelemaal niet onzichtbaar), maakt zijn „lichaam” nog niet onzichtbaar. Dooyeweerd's opvatting schijnt ons te waardeeren als een poging, om Kuiper's orthodoxie te verdedigen tegen humanistische en nominalistische filosofie. Maar al hebben we dat steeds weten te waardeeren, het mag ons niet verhinderen, evengoed tegen hem als tegen Kuiper onze bezwaren te ontwikkelen, wanneer hij van Kuiper bepaalde fouten meteen overneemt. En nog wel daar verder op doorredeneert.

We gaven reeds een citaat uit een belijdenisgeschrift, dat inzake de onzichtbare kerk (d.w.z. de kerk voor zoover ze voor onze oogen niet heelemaal te zien of te doorzien of te overzien is) anders spreekt dan hier geschiedt.

Wil men meer citaten?

Hier zijn er nog enkele.

De Lausanner Thesen (Müller 110) noemen de kerk alleen aan Gods oogen bekend, maar zeggen er meteen bij, dat ze toch haar eigen ceremonieën heeft, door Christus ingesteld, en dat ze daardoor wordt opgemerkt, en gekend. „Transcendent” is wat anders.

De Schotsche belijdenis noemt de kerk onzichtbaar: maar waarom? Omdat alleen God de uitverkorenen kent; omdat er vele van haar leden thans in den hemel zijn; en omdat onze kinderen-kerkleden nog na ons komen moeten. De zaligen evenwel zijn evenmin transcendent als onze nog te verwekken kinderen: laat men het woord „transcendent” niet den éénen keer voor God gebruiken en den anderen keer voor een mensch, die verhuisd is van de aarde naar een andere plaats in het heelal; en ongeboren kinderen heelemaal niet in een transcendente grootheid opbergen. Dat ware ijdel woordenspel. (Müller 256).

De Iersche Artikelen (534/5) noemen alweer de kerk onzichtbaar: maar dan niet in tegenstelling met „het instituut”, maar in tegenstelling met het overzichtelijke en scherp-afgegrensde instituut; de kerk als onzichtbaar is hier de universele compagnie van al de heiligen, die er ooit geweest zijn, zijn, en wezen zullen; vergaderd tot één lichaam onder één Hoofd (Rijkshoofd); triumfeerend dus én strijdend; aangemerkt als uitverkoren en wedergeboren. Wedergeboren zijn is niet transcendent; het is wel onzichtbaar; al werkt het aanstonds zichtbare vruchten, b.v. die van het zich laten vergaderen in en het zich voegen bij: het instituut onder het Hoofd.

De Westm. Belijdenis (597) noemt de onzichtbare kerk het getal der uitverkorenen, d.w.z. de totaal som: zooveel als geweest zijn, zijn, en zijn zullen, vergaderd onder het ééne Hoofd. Dat zal straks heel erg zichtbaar zijn. En tastbaar. En overzichtbaar. Maar net zoo min als een onzichtbare menscheit er „is”, omdat er nog heel wat moeten geboren worden (tenzij men de menscheit in Adam's lendenen ziet, waar ze echter nog niet vergaderd is), net zoo min „is” er een onzichtbare kerk als constante vergaderde grootheid. Dat is de slotsom uit de Westminster Confessie. Pas later zal de som der uitverkorenen lichamelijke-geestelijk onder één alsdan voor allen zichtbaar. Hoofd Christus zijn en vergaderd zijn. Wat eerst straks af en dan overal zichtbaar is, kan niet daarom nu als een bestaande, een onzichtbare grootheid aangemerkt zijn. Wat eerst straks er is, en dan niet „mystiek” is in tegenstelling met zienlijk, kan ook nu niet als mystieke realiteit „er wezen”. Door God voorbedacht-zijn, is wat anders dan „er zijn”. Wet niet is, is noch zichtbaar, noch onzichtbaar. Plato moet ons niet in de war sturen. Dat weet Dooyeweerd zelf bijzonder goed (III, 451, noot, afwijzing van de tegenstelling noumena-phainomena). Maar dit te bedenken verbiedt ons niet, hem te vragen waar hij dan toch wel zijn transcendent-immanent-schema vandaan haalt. Hij zal zeggen: van de Schrift. Wij antwoorden: accoord. Maar dan niet hier. En ook niet zóó.

Ik geloof, dat hij het woord „transcendent” geladen heeft met een eigen inhoud. Dat is niet erg. Maar als ik dan ook meen te moeten vaststellen, dat hij aan het woord „transcendent” meer dan één beteekenis heeft gegeven, en dan, juist op die punten waar het ons op aankomt, ons in den

mist laat, dan geloof ik, dat er gevaar is, dat in den filosofen-term „transcendent” ettelijke onopgeloste moeilijkheden worden opgeborgen. Men krijgt dan geen oplossing, doch slechts een schijn ervan. De term „transcendent” wordt in zoo'n geval opgeschreven voor het bergkastje der onbetaalde rekeningen van deze filosofie.

Nu is dit voor ons geen reden, die filosofie uit de hoogte te bekijken; daarvoor is er veel te veel moois in, en daarvoor is het opgebouwde systeem veel te knap opgezet en te langdurig bezig, zich tot een eenheid saam te voegen, zooveel het maar kan. Maar, — als nu deze filosofie zich op theologisch terrein begeeft, dan zeggen we: neen, wij theologen zijn er ook nog; en wij zijn er zelfs eerst; eerst, in zoverre wij — ambtshalve — dichter¹⁾ bij den bijbel staan (immers in de exegese, en in de daaruit zich opbouwende, doch ook deze op haar beurt weer instigeerende dogmatiek). Wij gevoelen er geen oogenblik iets voor, ons het zwijgen te laten opleggen qua theologen door een filosoof; ook niet, juist niet, door een gereformeerden filosoof. Want dat de theologie, in onderscheiding van de filosofie, een vakwetenschap zou wezen, zooals Dooyeweerd, en Popma (met erg veel vergissingen in zijn betoogen) volhouden, daarvan gelooven we geen woord. De Schrift, de Schrift, de Schrift, wie daarbij het dichtst staat, en haar het zuiverst aanhoort en weergeeft, die moet de eerste zijn (niet in rang, doch in orde van dienst) om aan haar getuigenis allen en alles te onderwerpen, theologen, filosofen, en iedereen.

Daarom is ook wat Dooyeweerd van de kerk zegt voor ons begrip niet te handhaven.

We zitten al dadelijk met ernstige vragen verlegen. Wat is die kerk, die „gevat wordt in haar boventijdelijke religieuze zin-volheid als lichaam van Christus”?

Een mythe, een „Gedankending”. Ik weet niet, wat hier precies „boventijdelijk” is; maar wel weet ik, dat ik het woord, hoe het ook moge te verstaan zijn, op de kerk, Christus' rijks-lichaam, ontoepasselijk moet verklaren. Ik weet trouwens ook niet, wat „religieus” is in deze wijsbegeerte; en als ik zoo al naga, wat hier al niet onder „religieus” verstaan wordt, dan houd ik mijn hart vast.

Men ontveinze zich niet den ernst van deze simpele zinnethjes. Prof. Dooyeweerd verklaart: „hierover mag geen twijfel bestaan bij hen, die zich op het volle schriftuurlijke standpunt stellen”.

Welnu, hier is uw onderdanige dienaar; hij twijfelt niet alleen, hij ontkent ook.

Nu móet Dooyeweerd van ondergeteekende verklaren, dat hij grondig mis is. Dat aanvaardt men rustig. Als Berkouwer dat vonnis niet aanvaardt, maakt dát ons over hem onrustig. Want wij meenen, dat Dooyeweerd inzake de kerk zoowel de Schrift als de confessie, en ook de „kerkvaders”, onjuist leest.

Als wij aan de „kerkvaders” — de naam zij ditmaal geëxuseerd — denken, komt vanzelf Augustinus ons in de gedachten. Prof. Dooyeweerd verklaart van hem, dat hij niet dwaalde, toen hij „den staat, die door de afvallige menscheit is afgetrokken van het lichaam van Christus, tot de „civitas terrena” den aardschen staat) rekende”.

Nu is dát al dadelijk een uitspraak, om eens over na te denken.

Wat is dat „aftrekken”?

Liefst zou ik me willen troosten met het vermoeden, dat het woord hier beteekent: abstraheeren. En dat dan bedoeld zou zijn, dat de hier bedoelde aardsche staat (civitas terrena) zou zijn ingedacht (door de afvalligen) LOS van Christus en LOS van God, en dan verder daardoor opgebouwd, ingericht, met schending van zijn wet. In dat geval zou kunnen bedoeld zijn, dat in een onzondige wereld (zooals er geweest is, en eens weer wezen zal), alle overeenkomstig Gods Woord vergaderde menschen in alle verbanden, gezinsverband, maatschappelijk verband, politiek verband, bewust tezamen gevoegd zijn onder God als door allen in alles ook logisch in rekening gebrachten Opperherder. Onder God, die vandaag zijn Herderschap uitoefent door Christus.

Maar ik heb niet veel aan deze zelf-vertroosting; want ik geloof niet, dat ik deze hypothese kan over-eind houden zonder tegelijk te vallen in een gevoel van teleurstelling, dat Augustinus zelf het anders bedoeld heeft. Hij heeft de civitas terrena, den aardschen staat, niet opgevat (hoewel dat logisch zou kunnen) als staat-hier-beneden, doch als staat-van-en-naar-ons-zondig-bestaan-hier-beneden. Hij heeft met die civitas terrena bedoeld niet een door logische abstractie ontworpen kerk, een valsch-begrepen Jeruzalem, doch als Babylon, als die gemeenschap, welke — laat ons zeggen als bij Kaln — ontstaan is na den val, en in bewuste volharding bij de zonde, den afval. Dus niet de in zichzelf wel goede „staat”, die evenwel per ongeluk door abstraheerend denken door de afvalligen is „afgetrokken” van Christus' lichaam, doch door hen is opgetrokken in scherpe tegenstelling met Christus' lichaam. Tegenover dat lichaam. Als tegen-lichaam, zooals ook Thomas Aquinas spreekt van een

¹⁾ Men ziet: we denken niet aan de theologie als Koninkin. Dien titel ontzeggen we haar — evenals de filosofie.

velen, is voor-
niet door mij-
r gezegd, dat
wateren aan-
scharen, na-
tkend, dat die
ze alléén daar
aats temidden
de hoer heeft
trum, doch ze

it ten aanzien
kerkelijke op-
rd, ontkennend
r” hier opvat
verkijsst men
stigd in Rome
ingen interna-
zien, waarom
strijden. Want
al uitgebreid
a. De valsche
in Rome en
roef, verspreid
wat wij in de
n zakelijk, en
kend was. Ik
van hen, die
het niet, maar
Iohannes kent
a de gemeente
lijkheid syna-
it „synagoge”
van kerkelijke
en” kent, die
gelijke daarby
elijdenis. (Zie
Die Vorstufen
tament, 1938;
entums, 1927;
irterbuch).

l bewijst nog
rklaring, doch

zeven koppen
op „zeven
gevallen, de
ijl de zevende
haar histo-
zitten op het
de verklaring,
het verleden
zijn zesde ge-
een anderen

e willen zien.
e hoer is vol-
wat beteekent
driek op zich-
s nog de ge-
en trek is uit
faar dat gaa-
it moment in
s” aanduiding
de historische
het imperium,
le historische
n daarentegen
waard. Want
valsche kerk
dragen wordt.
den loop der
i van daaruit
van de toen-
52).

rkelijke en te-
B. H.

MIJN LEVEN

Christus”

God transcen-
triumfeerende
ndent. Mozes

men spreekt
a a m v a n
i wij betoogd,
bijbel, als van
he schrijvers,
kt op een ma-
gemeenschap-
nadrukkelijk,
aam” is dan
eente”, gelijk
te Schrift zelf
m” (gemeen-
„lichaam”
dt, het kerk-
!) b.v. met
ent dit niet,
den zin van: